

Majkl Gruber
DOLINA KOSTIJU

Prevela
Vera Martinović

Laguna

Naslov originala

Michael Gruber

VALLEY OF BONES

Copyright © 2005 by Michael Gruber

Posvećeno E. V. N.

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

Postoje četiri dokaza o božanskoj milosti na ovom svetu. Božji darovi bićima sa sposobnošću razmišljanja (takva stanja postoje i čine deo njihovog iskustva kao osoba). Ozarenost tih bića i njihova saosećajnost, što predstavlja božansku saosećajnost u njima. Lepota sveta. Četvrti dokaz jeste potpuno odsustvo milosti na ovom svetu.

SIMON VEJ: *GRAVITACIJA I MILOSRĐE*

Ruka Gospodnja dođe nada me, i Gospod me izvede u duhu, i postavi me usred polja, koje bijaše puno kosti.*

KNJIGA PROROKA JEZEKILJA, poglavlje 37, red 1

* Stihovi iz Biblije u prevodu Đure Daničića i Vuka Karadžića. (Prim. prev.)

DRUŠTVO MILOSRDNIH SESTARA KRVI HRISTOVE (SBC)*

Milosrdne sestre krvi Hristove, društvo koje je 1895. godine osnovala blažena Mari-Anž de Bervil, posvećeno je pružanju pomoći i zdravstvene nege nevinim žrtvama rata i ugnjetavanja. Ovaj red, koji je jedan od retkih zadržao odoru i nakon reformi Drugog vatikanskog koncila, poznat je po gotovo vojničkoj disciplini i običaju da vrbuje sasvim mlade devojčice iz redova napuštene i invalidne dece širom sveta, mada je taj deo njihovog rada uveliko kritikovan. Sestre ovog reda istakle su se svojom hrabrošću i samopregorom tokom oba svetska rata i posle njih na mnogim konfliktnim područjima. Mada trenutno broje ne više od tri hiljade zaređenih sestara i poslušnica, poginulo im je preko sto dvadeset članica, više nego iz bilo kog drugog reda u današnje vreme. Po tradiciji, članice kategorično odbijaju da napuste bolesnike i zajednice za koje su preuzele odgovornost, pridržavajući se devize reda: „Kuda odemo, tamo i ostajemo.“ *Vidi i odrednice* Blažena Mari-Anž de Bervil; Papa Pije XI; Kardinal Mateo Rati.

ENCYCLOPEDIA CATHOLICA, drugo izdanje, 1997.

* Engl.: Skraćenica za (*Society of the Nursing*) *Sisters of the Blood of Christ* (Sestre krvi Hristove). (Prim. prev.)

PRVO POGLAVLJE

Pandur je slučajno pogledao gore baš u pravom trenutku, inače ne bi to ni video, ne konkretno nabadanje, već sâm pad. Zbunjenost je potrajala jedan trenutak, pa je shvatio šta to gleda, nadolazeću crnu masu na pozadini belog kamena i stakla fasade hotela, a onda je sve bilo gotovo, uz zvuk za koji je znao da će ga pamtiti do groba.

Posle toga je sačekao oko jedan minut sedeći na braniku svojih kola oborene glave, kako ne bi povraćanjem zagadio mesto zločina, a zatim je radiom izvestio o događaju. Prijavio ga je kao 31, što je u Policiji Majamija šifra za ubistvo, mada je to mogao da bude i nesrećan slučaj ili samoubistvo. Ali pandur je osećao da je ovo ubistvo, iz razloga koje u tom času nije mogao da objasni. Dok je čekao da se začuju sirene, digao je pogled ka redu balkona koji su činili fasadu hotela *Trijanon*. Načas je pomislio kako treba da ode i proveriti je li taj zaista mrtav, nisu li možda šiljci od kovanog gvožđa u obliku *fleur-de-lis** koji su mu štrčali iz vrata, grudi i prepona promašili na svom putu sve vitalne organe.

Bio je savestan policajac, ali ovo mu je prvi svež leš i rešio je da ga pregleda samo s nekoliko metara udaljenosti, ubeđujući sebe da je bolje ne ugrožavati mesto zločina. Pomislio je da je ovo leš jednog zgodnog čoveka, tamnosmeđe puti ali orlovskih

* Franc.: Ljiljanov cvet. (Prim. prev.)

crta: kukastog nosa, tankih usana, s kratkom uskom bradicom. Policajcu je zbog nečega to izgledalo kao lice stranca, mada nije mogao da kaže zašto.

Okrenuvši mu leđa s izvesnim olakšanjem, pregledao je fasadu hotela i primetio tri vertikalna niza balkona koji ukrašavaju jedanaest spratova zgrade, a na vrhu bakarni krov po stilu nalik na neki francuski *château*.^{*} To je karakteristika hotela *Trijanon*, da bude što je više moguće francuski: pored krova, tu su i pozlaćeni venci, grbovi, kovano gvožđe na balkonima u stilu Nju Orleansa, i naravno, *fleurs-de-lis* na gvozdenoj ogradi koja okružuje južnu stranu zgrade. Ljudi su sad već izlazili iz hotela, uplašeni muškarci u beloj hotelskoj livreji, nekoliko gostiju iz predvorja. Vrisak neke žene podsetio je pandura na njegovu dužnost i on ih je sve poterao nazad u rashlađenu unutrašnjost zgrade.

U tom trenutku prišao mu je plećat čovek u dvorednom odelu krem boje i predstavio se kao direktor hotela. Znao je ko je ovo, jedan od gostiju, soba 10 D, a rekao je i njegovo ime. Pandur je to zapisao u beležnicu. Direktor je otišao briskajući usta maramicom, a pandur je nastavio da proučava fasadu, mada mu je pogled stalno skretao ka žrtvi. Stigle su muve i bacile se zujeći na posao, a ubrzo zatim prispelo je i sanitetsko vozilo. Izašli su bolničari, osmotrili scenu, zvanično proglasili čoveka mrtvim, izvaljivali fazone uobičajene za bolničare i vratili se da sačekaju u svom klimatizovanom autobusu. Stigao je kombi ekipe za uviđaj i kriminalistički tehničari su počeli da montiraju raznovrsnu opremu za uviđaj i kamere, izvaljujući neke od onih istih štosova kao i bolničari (ovo je po meni dobar pirsing; žalim, trenutno ne može da se javi na telefon), a malo kasnije prispeo je neobebežen beli ševrolet iz kojeg je izašao lepo građen muškarac puti boje karamela u divno skrojenom sivozelenom odelu od svile i lana. Pandur je uzdahnuo. Naravno, morao je da bude baš on.

^{*} Franc.: Zamak. (Prim. prev.)

„Morales?“, upitao je taj muškarac. Pandur je klimnuo glavom, a ovaj mu je pružio ruku, rekavši: „Paz.“

„Aha“, rekao je Morales. Znao je ko je Džimi Paz, kao i svako u Policiji Majamija i svako u gradskom okrugu Dejd ko ima televizor. Međutim, Morales ga dosad nije sretao profesionalno. Obojica su poticali od kubanskih doseljenika prve generacije, ali patroladžija je sebe smatrao belcem, poput devedeset osam odsto kubanske emigracije u Americi, a Paz nije belac, mada je neosporno Kubanac. Ovo je smetalo Moralesu, čak i bez tereta rasizma, čemu je svesno nastojao da se odupre.

„Ti si se prvi odazvao pozivu za ovo?“ Paz nije gledao leš. Gledao je u Moralesa uz prijatan osmeh na licu i blesak u zlatnosmeđim očima. Gledao je u čoveka od nešto preko dvadeset godina, lepih crta lica i bez brade, puti koja se obično naziva maslinastom, ali koja je više nalik na pergament, lica koje može da bude anđeoski otvoreno kada je opuštено, ali koje je sada bilo oprezno i napeto, te pametnih tamnih očiju kojima je tako pažljivo gledao inspektora da je gotovo škiljio.

„Ne, već sam bio tu. Neko je prijavio izgred u hotelu. Poziv je bio lažan. Upravo sam hteo da krenem kad je taj sleteo.“

„Video si kako je pao?“

„Aha.“

Paz je digao pogled ka fasadi hotela i ugledao isto što i Morales. Bilo je sasvim jasno sa kog balkona je žrtva krenula u svoj smrtonosni pad. Na svim balkonima osim jednog staklena vrata bila su zatvorena zbog popodnevnog vrućine. Kod tog jedinog izuzetka vrata su bila otvorena i bele zavese lepršale su poput zastava. Paz je u sebi prebrojao.

„Izgleda da je deseti sprat“, rekao je. Sada je po prvi put pregledao leš. „Dobre cipele“, rekao je. „*Lorenzo Banfi*. I odelo je dobro. Kicoš. Reci mi, zašto si ovo prijavio kao ubistvo?“

„Nije vikao dok je padao“, rekao je Morales, iznenadivši samog sebe tom izjavom. Paz mu se široko osmehnuo, kao mačka kad se iskezi, i Morales je osetio kako se i njemu lice

razvlači u osmeh. „Vrlo dobro. Dobar policijski rad. Kad se neko oklizne s terase, mora da se pretpostavi da će se nekako oglasiti dok pada. A sada kad to znamo, ovaj ovde mali trag krvi koji se slio ispod potiljka mnogo je zanimljiviji, a?“

„Mogao je da udari glavom dok je padao.“

„U šta? Video si: od tog balkona do ograde putanja je pravolinijska, a on se savršeno prizemljio u tri tačke. Ne, u trenutku pada već je imao ranu na glavi. Verovatno je bio u dubokoj nesvesti kad je sleteo. Kad se sve uzme u obzir, to je verovatno i dobro.“ Obojica su načas pogledali leš prepun muva.

Onda je Paz rekao: „Da ti nešto kažem, Morales. Ovaj neće nikud otići. Zašto se ne bismo ti i ja popeli do te sobe i pokušali da ustanovimo šta je radio pre nego što je pao?“

„Zove se Džabir Akran al-Muvalid. To sam saznao od direktora. On je gost, soba 10D.“

Paz se još jednom široko osmehnuo.

„Vrlo dobro, Morales. Odlično! Izvanredno! Hvala ti. Nisam se baš radovao pretraživanju njegovih džepova da nađem isprave.“

Morales je pomislio da ono što se priča o Pazu možda nije tačno i da ipak nije arogantan davež. Morales je devet meseci u policiji, a ovo je bilo prvi put da neki inspektor nije postupio prema njemu kao da je beskoristan tip koji samo zna da umače krofne u kafu, koji je verovatno poremetio mesto zločina i pomogao počiniocu da obuče policijsku uniformu. Čudno je i što nema partnera. Svi iz Krvnih delikata rade u paru, ali očigledno ne i Džimi Paz.

Uzeli su karticu za otključavanje sa recepcije i popeli se liftom krem i zlatne boje, kakvo je i predvorje. Unutra je bila čak i stoličica u stilu Luja XV, sedišta presvučenog brokatom. Kako se ispostavilo, nije im bila potrebna kartica. Neko je postavio uvijen peškir na pod kako bi se sprečilo automatsko zatvaranje vrata sobe. Prekoračili su ga i ušli.

To je apartman, takođe opremljen u stilu Luja XV kao i predvorje i lift; najpre su se našli u prostranoj dnevnoj sobi. Ceo

jedan zid je u ogledalima s pozlaćenim ramom, a na suprotnoj strani vidi se balkon na koji se izlazi kroz staklena vrata; teški zastori sa šarom u vidu heraldičkih simbola monarhije razmaknuti su, a tanke i providne bele zavese lepršaju na vetru koji dolazi iz zaliva Biskejn.

Paz je krenuo prema balkonu, ali nazreo je nešto u ogledalu i stao. U sobi je neka žena. Kleči na imitaciji tepiha Obison ruku sklopljenih na grudima i bulji širom otvorenih očiju. Paz je prešao u njeno vidno polje, ali izgleda da ga ne primećuje. Zapazio je da tiho govori. Moli se? Prišao je bliže, istovremeno mahnuvši Moralesu da proveru spavaću sobu.

Ne zvuči kao molitva, što ne znači da Paz baš tačno zna kako bi to zvučalo. Izgleda kao da žena vodi razgovor s nekim, mada nije mogao da razazna reči. Veoma liči na jednostrane razgovore kakvi se u poslednje vreme čuju na ulici kod ljudi s mobilnim telefonom. Paz je pažljivo pogledao: nema mobilnog telefona. Visoka je i mršava, izgleda kao neka zgodna koščata zvezda kantri muzike čija slava pomalo blede. Kantri pevačica koja nikad nije stvarno uspela, ili koja *jeste* uspela, a onda propala zbog pića ili nesposobnih muškaraca ili iz oba ta razloga i koja skromno živi u motelu u Hajaliji. Oštro lice, mogao bi da kaže, onakvo kakvo se vidi u pritvorskoj ćeliji kad panduri pohapse gomilu kurvi, izuzev što kod nje u izrazu lica ima nešto neshvatljivo što se ne uklapa u tu sliku. Nosi izbledelu plavu majicu kratkih rukava, veoma komotnu i pomalo prljavu, smeđu pamučnu suknju do pola lista i sandale s gumenim đonom. Prašnjava stopala. Kosa joj je crna kao ugljen i podsečena u obliku dečačke kape, iz koje vire male uši bez resica, priljubljene uz glavu. Nema minđuša. Duboko usađene oči boje ispranih farmerki (što je iznenađujuće s obzirom na kosu i ten) oivičene su joj gustim tamnim trepavicama, a zenice izgledaju neuobičajeno sužene, poput sitne sačme. Možda je drogirana? To bi moglo da objasni i njen izraz lica. Nije našminkana niti ima lak na noktima, a koža joj je žućkasta kao kad izblede jaka

preplanulost. Na vratu tik uz izrez majice primetio je tanku kožnu traku, na kojoj možda visi nekakav ukras koji nosi ispod majice.

„Izvinite“, rekao je Paz. Na njegovo iznenađenje, žena je potpuno prevrnula očima tako da su se videle samo beonjače i lagano se svalila na bok. Paz je odmah kleknuo uz nju i stavio joj ruku na vrat. Koža joj je vlažna i neobično topla, ali puls kuca snažno i pravilno. Od nje se oseća vonj znoja i nečeg što podseća na benzinsku pumpu, poput ulja ili benzina, kao i slab cvetni miris. U svoje vreme Pazu su kroz ruke prošli mnogi buketi cveća i prepoznao je miris: ljiljani.

Kapci su joj zadrhtali, oči se otvorile, trgla se i videlo se da je iznenađena kad je primetila kako se Paz zagledao u nju.

„Šta se desilo?“, upitala je. „Ko si ti?“ Glas joj je zvučao provincijski. *Ko s' ti.*

„Klečali ste, a onda ste se samo nekako prevrnuli“, rekao je Paz. „Ja sam inspektor Paz iz Policije Majamija. Ko ste vi?“

„Emilu Diderof. Je li on ovde?“ Digla se u sedeći položaj i pogledala po sobi.

„On, to je gospodin Al-Muvalid, zar ne?“

„Aha.“ Pomalo nesigurno je ustala i Paz je video da je zaista visoka, nešto viša od njegovih metar i sedamdeset osam.

„Trebalo da sednete“, rekao je, „čini se da ste malo nestabilni.“ Sela je na jednu od smešnih francuskih stolica koje su izgledale neudobno. „Vi ste iz policije?“, upitala je, a kad je Paz klimnuo glavom, rekla je: „Jeste li došli da ga uhapsite?“

„Zašto bismo to želeli da uradimo, gospođo Diderof?“

„Pa, on je ubica“, rekla je. „Kriminalac. Zato sam ga pratila. Nisam mogla da poverujem, šeta ulicom Majamija, baš ga briga. Ušao je kolima u javnu garažu, a ja sam parkirala svoj kamionet na prilazu – tamo gde se prijavljuje? I sačekala sam ga u predvorju hotela da prođe. Htela sam da mu priđem i pogledam ga u lice, baš da se uverim da je to stvarno on. Ali nije se

pojavio i pomislila sam, bokca mu, verovatno se popeo pravo iz garaže.“

Pogledala je Pazu u oči i iznenađeno zinula, pa rekla: „Bogo moj, opet sam se onesvestila, zar ne?“

„Jeste, gospođo. Šta ste tačno radili pre nego što ste izgubili svest?“ Paz je u ogledalu video Moralesa na vratima spavaće sobe. Zgledali su se, Morales je slegnuo ramenima i pokazao palcem prema sobi iza sebe u značenju da tamo nema nikoga. Neznatnim pokretom glave Paz mu je pokazao prema balkonu. Morales se provukao uza zid, tiho za jednog pandura, i izašao kroz otvorena staklena vrata.

„O, razgovarala sam s Katarinom“, rekla je žena. „Elem, prosto sam se popela liftom na najviši sprat i pronašla sobaricu i pitala je koja je njegoova soba, ali nije bio na tom spratu, a onda sam samo silazila sprat po sprat, popričala s gospođama tamo, sve dok nisam stigla na deseti i ta žena je odmah znala za njega. Tako sam otišla do sobe i videla da su vrata poduprta i širom otvorena i... ušla sam. Izgleda da nije trebalo, je li tako?“

„Baš i nije. Ko je Katarina?“

„Katarina iz Sijene.“

„To je ona svetica?“

„Aha. Ta izuzetno dobro zna kako svet funkcioniše.“

„Znala je, valjda. Mislio sam da je umrla.“

Žena mu se osmehnula. Video je da nema dva zuba s desne strane, ali i pored toga osmeh joj je bio lep i iskren. „Pa jeste. Ali mrtvi su svuda oko nas. To je zajednica svetaca. Jeste li vi katolik?“

„Tako sam odgajan. Nisam baš neki veliki vernik.“ Žena na ovo nije imala šta da izjavi.

Paz je iza sebe začuo nakašljanje: okrenuo se i spazio Moralesa sa zavesom koja leprša oko njega i s vidljivim uzbuđenjem na glatkom licu. „Ovaj, inspektore, mislim da morate da pogledate ovo ovde napolju.“

Paz mu je mahnuo da uđe i prešao preko sobe. Tiho su porazgovarali.

„Šta imaš?“

„Mislim da je tamo napolju ostavljeno oružje kojim je izvršeno ubistvo. Liči na deo motora sa... ovaj, kao da su krv i kosa na njemu. Nisam ga ni dotakao.“

„Dobro. Ima li nešto zanimljivo u spavaćoj sobi?“

„Isprave žrtve. Sudanski pasoš u koji je zataknuta gomila posetnica. Novčanik s nekoliko hiljadarki u novim stotkama. Pogledao sam u gornju fioku komode. Je li to u redu?“

„Baš i nije, no zaboravićemo na to. Mrtvi nemaju nikakva prava, ali mi volimo da pričekamo ekipu za uviđaj pre nego što bilo šta diramo. E sad, što ti ne bi pravio društvo onoj tamo gospođi Diderof dok ja pogledam taj fizički dokaz.“

„Koja je njena verzija?“

„Bogme ne znam“, rekao je Paz i otišao do malog balkona. Čučnuo je sasvim nisko i zagledao se u taj predmet. Kad je imao šesnaest godina i bio siromašan kao crkveni miš, Paz je remontovao turbomotor svog prvog automobila, merkurija iz 1956. godine, tako da je tačno znao šta gleda. To je klipnjača, kratka, čvrsta poluga iskovana od čelika koja povezuje klip i radilicu motora s unutrašnjim sagorevanjem, veća je nego od onog merkurija, možda je od velikog dizel motora. Ima jedan prsten koji obuhvata radilicu i jedan manji prsten koji ide oko debele osovinice unutar klipa. S jedne strane velikog prstena nalazi se mrlja od krvi i nekoliko kovrdžavih tamnih dlaka koje izgledaju kao da potiču s glave žrtve. Nagnuo se bliže, održavajući ravnotežu poput šimpanze naslonjen na jednu pesnicu. Izgleda da je klipnjača nova novcata, pokrivena tankim slojem ulja. Pri dnu šipke ima nekoliko skoro savršenih otisaka prstiju, tamo gde ju je neko držao. Vidi ti to!

Ustao je i pogledao preko ograde od kovanog gvožđa. Deset spratova niže video je nabodenu žrtvu, oko koje su se okupili kriminalistički tehničari, fotografišući i uzimajući uzorke.

Paz im je poželeo sve najbolje, ali je pomislio kako će većinu važnih dokaza naći baš ovde gore u sobi 10 D. Izvadio je mobilni telefon, pozvao vođu ekipe za uviđaj na njen mobilni telefon i zabavljao se što zapravo može da vidi osobu koju zove. Mahnuo joj je i ona mu je odmahнула, pa joj je rekao da se što brže popne u sobu 10 D.

Vratio se unutra i privukao stolicu tako da je gledao pravo u Emilu Diderof.

„Dakle, gospođo Diderof – mogu li da te zovem Emilu?“ Klimnula je glavom. „Emilu – kakva je tvoja povezanost sa Džabirom al-Muvalidom? Jesi li mu prijatelj?“

„O, ne. On je bio naš neprijatelj.“

„Naš, to znači...?“

„Moga plemena. Peng Dinka. Mondžang.“

„Aha. A to je bilo zato što...?“

„Pa, on je bio odgovoran za smrt stotina ljudi, možda i hiljada. Ne mislim samo u ratu. On je bio vođa neke vrste specijalnog odreda smrti.“

„Razumem. A gde je to bilo? Ovde u Majamiju?“

Lice joj se izmenilo, kao da je iznenada shvatila gde se nalazi i šta se dešava. Oštro je odmerila Pazu poput nekakve fufice iz Overtauna.* „Izvinite, ali šta se događa? Gde je on i zašto ste vi došli u njegovu sobu?“

„On je mrtav“, grubo je rekao Paz. „Izleteo je kroz onaj tamo prozor pre oko dvadeset minuta i nabo se na ogradu sa šiljcima.“

Brzo je udahnula i malo razrogačila oči. „Eto ti“, rekla je uzdišući. „Bog neka se smiluje njegovoj duši“, a onda nešto dodala zvonkim jezikom nepoznatim Pazu. Proučavao joj je lice. Činilo se da je iskreno iznenađena, ali s druge strane, ako je i upola tako šenula kao što sad izgleda, ko bi ga znao u kakva je nesvesna stanja mogla da upadne. Paz je imao malo

* Najsiromašniji kvart Majamija. (Prim. prev.)

više iskustva s neobičnim psihičkim pojavama od prosečnog policijskog inspektora. Osetio je nekakvo dosadno probadanje nekoliko centimetara od kopče kaiša.

„Pa dakle, Emilu... ovaj, znaš li nešto o tome kako se desilo da on padne kroz prozor?“

„Ne. Nisam ga ni videla. Rekla sam vam, došla sam ovamo, našla vrata otvorena, ušla i čekala.“

„I molila se.“

„Ona mi se prikazala. Nisam je duže vreme videla i valjda sam se pomalo izgubila, znate.“ Video je kako se na njenim visokim jagodicama pojavljuje malo rumenila. Od stida? Ili zbog krivice?

„Dobro. Reci mi, znaš li šta je to klipnjača?“

„Dabome. To je deo motora. Zašto?“

„Imaš li jednu takvu? Hoću da kažem, ne kao deo u motoru, već posebno. Kao rezervni deo.“

„Nemam kod sebe. Čuj, ne razumem zašto pitaš to o klip...“

„Ali ti je ipak poseduješ.“

Odmahnula je glavom. „Ima jedna dole ispred sedišta u mom kamionetu. Hoću da kažem, u kamionetu Džeka Vilsona. *Brodski motori braće Vilson* na Keju u Južnoj zoni. Tamo radim. Obavljam im kancelarijske poslove, a raznosim i rezervne delove kad je gužva. Tako sam i naišla na pukovnika. Bila sam u *Mehaničarskoj radionici Šatuk* u Prvoj ulici u Jugozapadnoj zoni, išla sam po prerađenu klipnjaču za mermejd meteor na kome rade. A on je bio tamo, čekao je pored telefonske govornice ispred radnje 7/11 s druge strane ulice. I onda sam ga pratila dok se vraćao ovamo.“

„Aha. I prosto rečeno stigla si ovamo, sačekala ga i imala si klipnjaču pri ruci, pa si ga tresnula njome, i to jako, a kad je pao, odvukla si ga do onog balkona i prebacila preko ograde. Da li se to tako dogodilo, Emilu?“

Zaoblila je usta u malo roze slovo O. Dobro je to radila, morao je da prizna, ako je sve ovo gluma. „Misliš da sam ga ja *ubila*?“

„Pa, tamo napolju je klipnjača i na njoj krv i kosa. Čini se da je neko zveknuo Džabira po glavi, pa ga prebacio preko ograde. A ti ovde sediš i moliš se. I kažeš da je bio tvoj neprijatelj. I pratila si ga celim putem dok se vraćao od reke. Šta mogu ja da pomislim?“

Zagledala se u njega. Pogledao joj je u oči i malo se lecnuo: bilo je to kao da gleda oči dve potpuno različite osobe, jedne oči poput ledenica hladnokrvnog ubice, a druge tužne i meke svetloplave oči blažene device Marije u kapeli.

Ovo je potrajalo tek jedan tren i Paz je načas pomislio da je sve to samo mašta, ali osetio je kako mu izbija znoj na gornjoj usni i po krstima. Mistično sranje, rekao je u sebi, uzdahnuvši. *Opet* to mistično sranje. Međutim, to ga je prošlo; rutina je prevladala. Paz je saopštio Emilu Diderof njena prava i Morales joj je stavio lisice.

Žena kao da je opet pala u trans. „Ona je rekla da će biti još patnje.“ Govorila je tiho i začuđeno.

„Ko to, Emilu? Ko je to rekao?“

„Katarina. To je tako čudno. Nikad se ne zna šta nam On sprema. Zbog toga je život tako *zanimljiv*. Ali znaš, stvarno ga nisam ubila. Htela sam svojevremeno, i to je tada čak moglo da bude primereno, ali sada ne.“

„Zašto si ga onda pratila dok se vraćao ovamo?“

Rekla je: „Htela sam da mu oprostim.“

Pazu nije padalo na pamet šta da kaže na ovo. Kratko je mahnuo glavom i Morales ju je odveo.

Procedura hapšenja trajala je nekoliko sati, kao i uvek. Dok su se motali u blizini kancelarije za podnošenje prijava kod državnog tužioca, Paz je ćaskao s Moralesom, čije je ime Tito, kako se ispostavilo. Tito i Jago: nakratko su porazgovarali kao pravi Kubanci o svojim imenima. Ubacili su i malo španskog, mada je Morales mnogo više razumeo nego što je umeo da govori.

On je druga generacija doseljenika, ili *prognanika*, zavisno od toga s kim u toj zajednici razgovarate. Uz svoje opušteno držanje jednog inspektora, Paz je uspeo da otkrije skoro sve što može da se sazna o Titu Moralesu, ne otkrivši ništa o sebi osim onoga što je već poznato u javnosti. Morales ima dvadeset tri godine, neoženjen je, živi s roditeljima, pokušao je da pohađakoledž *Majami-Dejd* nekoliko semestara i baš mu se dopalo, ali je poželeo nešto što je više fizički, više avanturistički, pa je pomislio da ode u marine, ali nije želeo da napusti majku koja je pobolevala. Panduri su mu se učinili kao prava stvar. Paz ga je pitao dokle želi da stigne u policiji, a Morales je rekao da mu se sviđa zamisao da postane inspektor. Popričali su kako se postaje inspektor. Paz mu je ispričao kako je on to postao, tako što je uhvatio jednoga iz Overtauna koji je ubio japanskog turistu, priča koju je Morales izgleda već čuo.

Trebalo mu je neko vreme, ali naposljetku je Džimi Paz primetio dve stvari koje su ostavile prilično snažan utisak: prvo, mada je svega desetak godina stariji od Moralesa, mladi pandur daleko je veći Amerikanac od njega. Paz nije obično o sebi mislio prvenstveno kao o Kubancu, ali je sada shvatio da je to zato što je i nesvesno poredio sebe sa svojom majkom i što je provodio mnogo vremena uronjen u *cubanismo* njenog restorana i tamošnjeg kruga ljudi. Ali u poređenju s Moralesom, mogao je lepo i da stavi slamni šešir i vodi magarca koji vuče dvokolice pune šećerne trske. Drugo što je primetio, ovaj ga je obožavao kao heroja, ali nije bio neprijatan, mada je bilo jasno da je momak izuzetno zadovoljan što nasamo razgovara sa Džimijem Pazom i da će o tome pričati svim svojim drugarima, a i majci, te da će oni svi redom biti zadivljeni. A momak je belac. Paz je bio na televiziji i za govornicama, rukovao se s gradonačelnikom i članom Kongresa i javnim tužiocem okruga Dejd, ali sve to bilo je u vezi s jednim određenim događajem, to jest određenom verzijom tog događaja – hvatanjem zloglasnog takozvanog vudu ubice – a Paz je znao da je ta verzija izmišljo-

tina. Paz je bio jedini u okrugu Dejd koji je znao šta je istina, a bio je uvežban da o tome uopšte ne razmišlja. To što ga je jedan patroladžija tako obasuo divljenjem bilo je na neki način drugačije, stvarnije. Zaista se činilo da to nadilazi rasu, što je po Pazovom iskustvu bilo tako neuobičajeno da bi se smatralo tek sitnicom u njegovom životu. Shvatio je, ne baš sasvim sa zadovoljstvom, da se vrlo skromno na lokalnom nivou pomera ka svetu odabranih ljudi iz svoje rase za koje je dovoljno reći samo ime: Opra, Tajger, Šak.

Kad je procedura hapšenja završena, pozdravio se s Moralesom i vratio se u Krvene delikte, gde je proverio ime Emilu Diderof na sajtu Nacionalnog centra za informacije o zločinima. Pretraživanje je bilo bezuspešno, što je značilo da ona nikad nije osuđivana za neki zločin kao odrasla. Računar nije rekao koliko je zločina počinila, a da nije osuđena. Mada broj socijalnog osiguranja ne treba da se koristi u svrhu identifikovanja, to pravilo sada skoro niko ne shvata ozbiljno, pa je Paz proverio njeno ime na sajtu agencije za procenu kreditne sposobnosti da dobije njen kreditni dosje i malo se iznenadio kad ponovo nije pronašao ništa. Isto je bilo s evidencijom vozačkih dozvola. Ta žena nije postojala na papiru, što je nemoguće, te je ime sigurno lažno. Imao je makar nekakvu adresu i brzo je obezbedio nalog za pretres.

Ipak, pre nego što je postupio po tom nalogu, Paz je prisustvo-vao obdukciji pokojnog pukovnika Džabira Akrana al-Muvallida i saznao da je žrtvu neko zaista tresnuo po zatiljku tupim predmetom, a taj je predmet lako mogao da bude klipnjača. Ta teorija potvrdila se kasnije tokom dana kad je nalaz kriminološke laboratorije ustanovio da kosa i krv sa klipnjače odgovaraju žrtvi. A kao šlag na torti? Neki od otisaka na klipnjači podudaraju se s otiscima uzetim od Emilu Diderof.

Zviždućuci veselu melodiju, Paz je odneo taj materijal dole u prostoriju za saslušanje u centrali Policije Majamija u Petoj ulici, gde su smestili tu ženu. Našao ju je u društvu jedne inspektorke.

Ova je čitala izlizan primerak časopisa *Slavni ljudi*. Emilu je čitala Bibliju. Paz se oraspoložio kad je primetio da nije prisutan advokat. Privukao je stolicu preko puta nje i načas ju je posmatrao. Pažljivo je čitala, mičući usnama. Paz se zapitao da li ne ume dobro da čita ili to ima neke veze s molitvom.

„Emilu“, napokon je progovorio, kad je postalo jasno da ona neće reagovati na njegovo prisustvo. Zatvorila je knjigu i gledala ga dobrodušno.

„Šta znači *J. Z.*?“, upitala je, pokazujući na identifikacionu karticu s fotografijom koju je nosio na lančiću oko vrata, kao i svi u zgradi.

„Jago Zavijer“, odgovorio je.

„To je lepo ime. Koji je tvoj svetac zaštitnik?“

„Hajde da prvo razgovaramo o tebi, Emilu“, rekao je. „U velikoj si nevolji.“ I smesta je izneo dokaze protiv nje – tupi predmet, laboratorijski dokazi na njemu, obdukcija, njeno prisustvo na mestu ubistva, odsustvo bilo kakvog dokaza da je neko drugi imao priliku da mlatne gospodina Al-Muvalida po glavi i gurne ga da pogine.

„Ovde se radi o tome da smo te na neki način već ukebali za ovo. Ne znam šta ti je taj skrivio da se dovoljno razbesniš i ubiješ ga, ali si to učinila i jedino što ti sad ide u prilog jeste tvoja verzija događaja. Jedina verzija koju sada imamo jeste da si ga čekala u zasedi i hladnokrvno ubila. Nema znakova borbe, ako shvataš šta hoću da kažem. To su posebne okolnosti.“

„Ne razumem.“

„Isto kao kod višestrukog ubistva ili brutalnog ubistva ili naručenog ubistva. To im omogućava da zahtevaju smrtnu kaznu. Moram da kažem, kad javni tužilac izloži šta se desilo ovoj žrtvi, kako je izgledao na onoj ogradi, mislim da će to porota prihvatiti. Hoću da kažem, o tome treba porazmisliti. A s druge strane, ako ispričaš svoju verziju, napišeš priznanje, uštediš državi troškove suđenja, to je jedna potpuno drugačija situacija.“

„Hoćeš da kažeš da priznam da sam ga ubila?“

„To hoću da kažem.“

„Ali to bi bila laž. Ne mogu da lažem. A to bi bilo pod zakletvom, zar ne?“

„Da.“

Osmehnula se, a on je pomislio: Zašto se osećam loše? Ona je ubica. Kao da je primetila njegovu nelagodnost. „Stvarno mi je žao. Jednostavno ne mogu. Hoću da kažem, ne mogu tako da lažem. To bi takođe značilo da biste vi prestali da tražite ubicu, a to ne bi bilo dobro. Mogao bi da ubije nekog drugog...“

„O, prestani s tim!“, viknuo je Paz, ustao i lupio o sto debelom predmetnom fasciklom koju je imao u ruci, i to jako, i bilo mu je drago kad je video da je poskočila. Stao je iznad nje i vikao joj u lice. „O, ljudi moji, Emilu! Ne radi se ovde o *laganju*! Ti si ga ubila, znaš da si ga ubila i dajem ti jednu jedinu pišljivu šansu da izbegneš onu sobicu gore u zatvoru u Rajfordu. Hoćeš iglu? Želiš li da umreš?“

Činilo se da razmišlja o ovome duže nego što je iko razmišljao o tom pitanju, koliko se sećao. „Stvarno misliš da postoji mogućnost da me pogube?“, upitala je mirno.

„Nego šta!“, rekao je Paz, pokušavajući da u svoj glas unese više uverenja nego što to dozvoljavaju činjenice. Poslednjih godina u državi Floridi pogubljena je samo jedna žena. Mučio se da se priseti njenog imena. A, tačno. „Pogubili su Ejlin Vuornos, a isto će uraditi i tebi. Ako hoćeš da ubiješ nekoga, a da ti ne budeš glavna atrakcija dok dobijaš iglu, nemoj to da radiš u Floridi.“

Činilo se kao da razmišlja o tom predlogu. Nakašljala se i rekla: „Izgleda da to treba da smatram za čast.“

„Šta?“

„Da budem nepravedno pogubljena, poput samog Isusa. Šta bih više mogla da poželim?“

Paz je osetio kratak nalet besa, a zatim talas žaljenja. Ovde mu je stvarno bio potreban njegov stari partner Barlou, taj bi znao kako da se nosi s ovom ženom, lepo bi popričali o Duhu

svetom i o propasti sveta ili o bilo čemu drugom, a onda bi ona potpisala priznanje. Paz je sumnjao u opravdanost smrtne kazne, uz ono što je znao o tome kako panduri prikupljaju dokaze, ali mu se sviđalo što tokom saslušanja u slučaju ubistva može da im gura smrt pod nos. Ustanovio je da osumnjičenima to povećava koncentraciju. Ukoliko nisu šenuli, kao u ovom slučaju.

„Pod uslovom da jeste nepravedno“, rekao je Paz. „A to je zanimljivo, Emilu. Većina ljudi plaši se smrti.“ Klimnula je glavom i nešto promrmljala. „Ali ti ne?“

„Prošla sam kroz to. I nije nešto.“

„Pa onda, čega se ti plašiš, Emilu? Pomozi mi sad malo. Ne mogu da ti pretim ako ne znam šta te najviše plaši!“

Video je da su joj se usta blago iskrivila u osmeh. „O, znaš ti da ja mnogo pričam, ali da nisam baš tako hrabra. Ja samo bežim i krijem se. Slabić sam. A mislim da mi ti ne možeš zapretiti onim čega se ja plašim.“

„Da vidimo. Šta je to?“

„Veruješ li da postoji duša?“ – ovo je gotovo prošaputala, spuštene glave. Paz je čuo kako inspektorica okreće stranicu časopisa.

Paz zapravo nije bio siguran šta veruje u vezi s tim, ali je pomislio da je sada onaj pravi odgovor potvrđan.

„Onda može da se kaže da se bojim za svoju dušu, bojim se da će me odvući dole u pakao.“

„Đavo te progoni, a?“

Polako je digla glavu i pogledala ga. „Nije baš da me *progoni*, ne.“

Zgledali su se. Paz je video kako joj se sitne zenice šire, prekrivajući plavičaste šarenice, pa se neverovatno prelivaju obuhvatajući beonjače, čitavo lice, celu sobu, video je kako mu se razotkriva smrtonosna lepota pakla, osetio je njegovu privlačnost, u glavi su mu se zavrteli događaji iz njegovog života,

menjajući značenje, da, on je predodređen za ovo, za tu divnu silu, moralni kompas vrteo se poput dečje papirne vetrenjače...

Paz je naglo ustao, oborivši stolicu unazad. Kad je čula buku, koleginica inspektor digla je pogled sa časopisa, zbudjenog izraza na okruglom licu. Osetio je mučninu, kao da će povratiti po stolu i izgubiti kontrolu nad telesnim funkcijama, svud okolo bilo je crno oivičeno crvenim, gledao je u osumnjičenu kao kroz tunel, a lice joj je sad već bilo potpuno obično.

Posttraumatski stres, čitao je on o tome, vraćaju mu se neki događaji u vezi sa svim onim vudu stvarima, praćeni košmarima, o, i te kako, a to je pokrenula ova luda žena i razgovor o đavolima i tračak afričke mistike, koju je već iskusio.

„Je li ti dobro, inspektore?“, upitala je žena.

„Dobro sam“, rekao je Paz. Izvadio je maramicu i obrisao lice. Prisilio se da je pogleda. Opet se ponašala kao blažena devica Marija. „Znači, zabrinuta si za svoju dušu – pa, uvek sam slušao kako je ispovest dobra za dušu.“

„Jeste, to je tačno.“ Duboko je uzdahnula. „U redu.“

„Šta je u redu?“

„Priznaću.“

„Odlično. Sve priznaj i državni tužilac biće mnogo fleksibilniji u vezi s predlaganjem blaže kazne, u vezi...“

„To me ne zanima“, rekla je. „Rečeno mi je da tako uradim.“

„A ko ...?“

„Svetica, rekla sam ti. Moram da oprostim i da priznam.“

„Da si izvršila ubistvo.“

Nestrpljivo je odmahнула glavom. „Ne, nisam ubila Al-Muvallida, rekla sam ti to. Hoću da kažem, da priznam druge svoje grehe i zločine.“

Paz je gurnuo preko stola prema njoj blok za pribeleške i hemijsku olovku. Nije ih ni dotakla.

„Ne, meni treba ukoričena sveska, a ne sa spiralom, ništa iz čega mogu da istrgnem stranicu.“

„Zato što...?“

„Lagaću. Napisaću istinu, pa ću to da istrgnem. Mora da bude ukoričeno, tako da primetiš ako nedostaju neke stranice.“

„Aha. Dobro, ukoričene sveske. Kao za osnovnu školu? Crne s onim belim tačkicama?“

Zbog blistavog osmeha izgledala je kao da ima osam godina. „Jeste, savršeno. Mislim da će mi trebati... recimo, četiri.“

„Dobijaš ih. Da li bi sad možda htela da mi daš malu najavu o nekima od tih zločina?“

„Ne. Moram to da napišem. U takvu svesku.“

Stegnuo mu se želudac. Jasno je, ova je šenula i na osnovu toga verovatno će se pozvati na neuračunljivost, a svi oni divni dokazi koje je on prikupio postaće nevažni. Je li zaista luda? Paz je znao da je tamo u hotelskoj sobi načas video nešto što uopšte nije bilo ludilo, tu ženu poput ledenice, ali u sudnici to ništa ne vredi. Paz uopšte nije razmišljao o onome što se izgleda desilo pre nekoliko trenutaka, i da mu se na leđima nije sušio znoj, poverovao bi da se to uopšte nije ni desilo. Nekakav napad, nizak nivo šećera u krvi ili stres ili nešto slično, ništa zabrinjavajuće, ništa u poređenju s tim da ova lujka može da se izvuče. U svakom slučaju, to više nije njegova stvar. Paz se osećao kao da je protraćio ceo dan.

Gradić Poni-o-Boa leži u šumi Vo, na obalama reke Mans, koja utiče u Mozal kod Meca nekoliko kilometara južnije. Grad je drevan. Crkva svetog Martina iz Tura potiče iz devetog veka i u kasno leto kada je vodostaj nizak, svi vam pokazuju šipove rimskog mosta, blede ćoškaste senke pod zlatnom vodom. To je mirno i lepo mesto, gde su bogataši iz Meca naročito voleli da grade letnjikovce i lovačke kuće. Jedan od njih bio je Žorž Ipolit de Bervil, trgovac ugljenom i uljem iz toga grada. On je 1851. godine od kamena iz okoline saziđao za sebe i porodicu udoban letnjikovac s pogledom na reku. Porodica se sastojala od tri sina, Alfonsa, Žan-Pjera i Žerara, i njegove žene Sofije Katarine. Svi su se voleli i bili su zdravi, a za to su zahvaljivali Bogu, jer bili su pobožni, naročito Sofija Katarina. Nakon što je letnjikovac u mestu Poni dovršen, običavali su da provode celo leto na reci, gde su se zanimali seoskim rasonodama kao što su pecanje linjaka i deverika i gadanje golubova i šljuka. U tom prijatnom mestu jednog letnjeg jutra godine 1856. Sofija je rodila dete koje će nazvati Mari-Anž Bernardina, jer Sofija je bila veoma privržena Kraljici anđela, a bio je 20. avgust, dan svetog Bernarda iz Klervoa.

IZ KNJIGE *VERNE DO SMRTI: PRIČA O MILOSRDNIM SESTRAMA KRVI HRISTOVE*,
NAPISALA SESTRA BENEDIKTA KULI, SBC,
IZDAVAČ ROZARIJAN PRES, BOSTON, 1947.